

Trump, Orwell, fake news a přidaná hodnota pravdy

Minulý týden jsme uveřejnili soubor několika v současné době nejrozšířenějších mýtů o zemědělství, na které jsme reagovali tím, jak se věci mají ve skutečnosti. Pokud bychom chtěli reagovat na všechny nepravdy nebo omyly, kterými je tuzemské zemědělství doslova opředeno, naráželi bychom nejen na rozsah letákové formy, ale dost pravděpodobně také na čtenářovu schopnost všechny naše argumenty vstřebat. Ne nadarmo se také říká, že většina lidí je dnes schopna udržet pozornost jen několik minut, a proto by měly informace být co nejvíc zhuťné a dobře stravitelné. Leták je, pokud se k Vám ještě nedostal, k přečtení na stránkách Agrární komory České republiky (<https://bit.ly/30YwEWs>), odkud jsme ho posléze zveřejnili také na Facebooku, kde se alespoň co se týče poměru „lajků“ a nesouhlasných komentářů leták setkal s pozitivním ohlasem. Samozřejmě se některé komentáře neobešly bez slovních výpadů vůči zemědělcům obecně, zemědělcům nehosponářickým v ekologickém režimu nebo konkrétním osobám. Tu a tam opět zaznělo téma „Stutox a hraboši“ a jeden uživatel si dokonce zalitoval toho, že tu neproběhla „krvavá“ pozemková reforma, protože si zemědělci moc „vyskakují“.

Jeden komentář mě osobně zaujal, protože polemizoval se samostatnou premisou letáku, tedy skutečností, že se v médiích objevují nepravdivé nebo zavádějící informace, a tedy že je na tyto nepravdivé informace třeba reagovat. Nechci na tomto místě rozhodně spekulovat o „fake news“ tedy zcela vykonstruovaných zprávách, které by sdělovací prostředky systematicky záměrně šířily v rámci nějaké konspirační teorie, nicméně nejdůležitější je vždy výsledek (tedy veřejné mínění formované médii) a zde velkou roli vždy hraje přístup médií, často subjektivní názor novináře, který reportáž zpracovává a také výsledný poměr reportáží, které o zemědělství referují pozitivně a negativně a zde by alespoň média veřejné služby měla usilovat o vyváženost.

Mimochodem, když jsme u tématu „fake news“, který nejen v rámci kampaně v roce 2016 zpopularizoval současný americký prezident Donald Trump, tak není bez zajímavosti, že studie univerzity Harvard z roku 2017 se na vyváženost zaměřila a zanalyzovala televizní reportáže o Donaldu Trumpovi z jeho prvních 100 dní v úřadu a konstatuje, že většina mainstreamových médií o americkém prezidentovi informovala výrazně negativně (zatímco o jeho předchůdcích převážně pozitivně). U stanic CNN a CBS se dokonce jednalo o 93, respektive 91 % zpráv, které byly vůči americkému prezidentovi kritické nebo o něm informovaly v negativním duchu. Stanice Fox, která se ve Spojených státech tradičně považuje za prorepublikánskou mediální platformu byla vůči Trumpovi nejhovívavější, když o něm negativně informovala „jen“ v 52 % procentech případů. Proto se dnes čím dál tím častěji v Trumpových tweetech místo „fake news“, které polemizují přímo s pravdivostí určitého tvrzení, což se dá snadno vyvrátit tak zvaným „fact-checkingem“ (u nás třeba server demagog.cz ověřuje výroky politiků, ovšem i tady třeba vzpomenout latiníky a pořekadlo „Qui custodiet ipsos custodes?, tedy Kdo hlídá hlídače?), objevuje pojem „dishonest media“, tedy nečestné nebo nepoctivé sdělovací prostředky.

Velmi podobné je to pak i v České republice a s našimi „fake news“. Zpráva samozřejmě nemusí být přímo smyšlená (alespoň z větší části ne), nicméně o jedné části pravdy lze informovat asymetrickým způsobem a vytvořit tak dojem, že se jedná o daleko větší problém, než ve skutečnosti, popřípadě

může být dopřán větší prostor jedné straně, kterou lze prezentovat pozitivně a vystavět zprávu na jejím subjektivním pohledu a druhé straně dopřát prostor menší a prezentovat ji zase negativně. Pokud novinář, autor reportáže nebo moderátor diskuzního pořadu promítá do své práce vlastní předsudky či subjektivní preferenci určitého typu nebo způsobu hospodaření, výsledkem bývá adorace určitých lidí, určitého způsobu hospodaření a naopak zatracování lidí jiných a s tím i velké části tuzemského zemědělství.

Pokud bychom v kontextu českých internetových, tištěných, zvukových a obrazových médií vybrali sto reportáží, nebude se poměr pozitivních a negativních zpráv o většinovém (konvenčním) zemědělství výrazně lišit od stejného poměru v případě Trumpova prezidentování.

Tomuto subjektivnímu zkreslení a selektivnímu vnímání světa pak ve výsledku nepodléhají jenom média, ale také velká část laické a někdy bohužel i odborné veřejnosti, která chce třeba v rámci budování vlastního „PR“ vystupovat v souladu s většinovým přesvědčením. Jak jinak si vysvětlit, že i zástupci akademické sféry, respektive nejužšího vedení zemědělských univerzit se často dopustí prohlášení, která se nezakládají na empirických faktech a výsledcích vědeckých studií, ale na osobní preferenci, selektivním vnímání skutečnosti či potřebě „blýsknout se“ ve sdělovacích prostředcích. Nechci na nikoho konkrétního ukazovat prstem, ostatně to nemám ve zvyku, ale kdokoli, kdo v České republice, kde z valné většiny podniky fyzických i právnických osob hospodaří na pronajaté půdě prohlásí, že zemědělci se a priori o pronajatou půdu starají hůře, protože „s autem z půjčovny také nepojedete do myčky“ ukazuje buď svou základní neznalost, nebo pokročilou snahu o populismus.

Nedávno jsem při brouzdání internetem narazil na citát mého oblíbeného autora, George Orwella. Řada čtenářů tohoto sloupku bude určitě znát román „1984“, který britský spisovatel sepsal v roce 1948 a popisuje v něm život v totalitním režimu, ve kterém se lež stává „pravdou“ a nenávisť „láskou“, a především pak budou znát tento citát: „Mluvit pravdu v čase všeobecného klamu je revoluční čin“. Tento citát poměrně dobře vystihuje některé hysterické reakce, kterých se nám dostalo po tom, co jsme si „dovolili“ argumentovat objektivními údaji jako je třeba statistika používání přípravků na ochranu rostlin v ČR a v Evropě, kde jsme byli obviněni z manipulace jen proto, že si řada čtenářů zkrátka nedokáže srovnat svoji subjektivní představu konfrontovanou s objektivní realitou.

Nicméně citát, na který jsem tento týden narazil, se týká Orwellova angažmá ve španělské občanské válce v letech 1936-1939. Orwell měl v eseji „Ohlédnutí za Španělskou válkou“ z roku 1943 napsat, že „Dějiny skončily v roce 1936, od té doby máme jen propagandu“. Orwell ve zmíněné eseji píše: „Pamatuji si jak jsem kdysi řekl Arthuru Koestlerovi, že historie skončila v roce 1936, načež on souhlasně a s pochopením zakýval hlavou. Oba jsme měli na mysli totalitní režimy obecně, ale konkrétně pak španělskou občanskou válku. Ještě než jsem odjel do Španělska, všimnul jsem si, že média neinformují o všech událostech vždy korektně, ale až ve Španělsku jsem měl tu „čest“ číst novinové články, které vůbec nekorespondovaly se skutečností, dokonce se ani nedaly nazvat lží, která by ze skutečnosti vycházela. Četl jsem o slavných bitvách na místech, kde vládl klid zbraní, a zaznamenal naopak naprosté „ticho“ z míst, kde zhasly stovky životů. Stateční muži byli označeni za slabochy a zrádce a ti, kteří se kryli v zázemí zase za hrdiny neexistujících bitev. Noviny v Londýně tyto zprávy přebíraly a tamní intelektuálové horlivě opěvovali události, které se nikdy nestaly. Viděl jsem poprvé, jak se historie nepíše na základě toho, co se skutečně stalo, ale toho, co se mělo stát podle stranického zadání“.

Arthur Koestler (Orwellův přítel) byl mimochodem britským spisovatelem maďarsko-židovského původu (rodina jeho otce pocházela z Budapešti, rodina jeho matky pocházela z Prahy), jehož životní příběh stojí určitě případným zájemcům za pozornost. Koestler se mimo jiné stal, jak už to někdy u intelektuálů bývá, z přesvědčeného marxisty přesvědčeným antikomunistou, což shrnuje v tomto citátu " Šel jsem ke komunismu, jako jde člověk k prameni svěží vody, a opustil jsem jej, tak jako člověk vybředá z otrávené řeky plné trosek mrtvých měst a utopenců. To je zhruba má historie od roku 1931 do roku 1938, od mého šestadvacátého do mého třiatřicátého roku".

Zanedlouho si budeme připomínat 30 let svobody a postupného střízlivění národa z totalitní deziluze předcházejícího režimu. Zaplaťpánbůh nežijeme v totalitě ani v dobách válečných, nicméně jak ukazuje „Trumpův příklad“ objektivita médií není věcí zaručenou ani v „největší zemi světa“ a etalonu demokracie a svobody slova, Spojených státech, ani (jak ukazuje minulosti i přítomnost) v některých zemích západní Evropy. Velká část tuzemské společnosti tak kromě střízlivění z režimu minulého provázaného mnohdy určitou nostalgií v duchu hesla „ne všechno bylo přeci špatně“ (což se projevilo třeba v debatě o Karlu Gottovi a jeho odkazu) prožívá i určité vystřízlivění z „demokratického vývoje“ západní společnosti, která momentálně směřuje právě k potlačování svobody slova a diskuze obecně v zájmu „vyššího dobra“, kterým má být pomyslná sociální, ekonomická nebo nově environmentální „spravedlnost“. Řešením pro Českou republiku není obrat pomyslného kormidla zahraniční politiky na východ, ale stejně jako v Koestlerově příkladě předání zkušenosti z vlastního střízlivění a vlastní zkušenosti se zdánlivě líbivými řešeními a sliby šťastných zítřků.

Nicméně zpět k zemědělství a jeho mediálnímu obrazu. Holanďtí zemědělci minulý týden naprosto zablokovali většinu dopravních tepen v Nizozemí (přes 1100 km kolon), aniž by to místní média zaznamenala. Ze židlí je zvedlo a za volanty traktorů na silnici dovedlo prohlášení Jesse Klavera (Zelená levice) a Roba Jettense (Liberálové), podle nichž by se Nizozemí v souvislosti s bojem proti klimatické změně mělo zbavit zhruba poloviny v současnosti chovaného dobytka. Organizátor protestu a chovatel ovcí Bart Kemp pro tamní média uvedl, že holandské zemědělce už nebaví, že je politici a média označují za kriminálníky, zatímco oni se snaží jen uživit sebe a zbytek národa.

Na stranu zemědělců se postavily středové a pravicové strany jako jsou VVD (Lidovci) CDA (Křesťanskodemokratická výzva), Křesťanská unie a Wildersova Strana pro Svobodu (PVV). Wilders měl údajně na jednom z traktorů přijet do Haagu, který sice není hlavním městem Nizozemí, ale funguje jako jeho administrativní centrum, a zemědělce v rozhovoru pro tamní tisk označit za největší hrdiny holandské společnosti, kteří konečně přestali mlčet o tom, co si většina lidí myslí. Zemědělce v Nizozemí v jejich boji podle posledních průzkumů podporuje 89 % obyvatel. Jak to vypadalo na tamních silnicích se mimochodem můžete podívat zde: <https://threadreaderapp.com/thread/1178788187340247040.html>

Takovou podporu široké veřejnosti můžeme jen závidět. Přitom co se týče právě vzpomínaného množství přípravků na ochranu rostlin na hektar, je Holandsko daleko před ČR a nikdo tamní zemědělce nekamenuje. O tom se ale ostatně třeba na holandském stánku na jedné z největších evropských zemědělských výstav Grüne Woche nedozvíte, zato si zde můžete pochutnat na tvrdých aromatických sýrech, zaskotačit si v dřevácích do rytmu dechové hudby vedle dvoumetrových Holanďanů v tradičních selských kostýmech nebo si koupit nějakou hezkou kytičku.

Poučením pro nás je tedy nejen reagovat, ale dlouhodobě pracovat na pozitivním mediálním obrazu

pro veřejnost pochopitelným a stravitelným způsobem a nenechat se přitom odradit negativními komentáři nebo počátečním neúspěchem. Často slýchám, že tato Sisyfovská práce, při které zemědělci valí proti svahu svůj kámen s pravdou, aby jedna televizní, rozhlasová nebo internetová reportáž opět tento kámen vrátila do výchozí pozice, nemá smysl. Nedávno jsem také zaslechl, že „pravda je tou nejvyšší přidanou hodnotou sdělení“ a koneckonců, když se vrátím zpět k totalitním režimům, výročí svobody a vítězství pravdy nad lží a nenávisť, pravda může být někdy (a vždycky by měla být) tím největším tmelícím prvkem společnosti.

Jan Doležal, tajemník AK ČR

autor: - zdroj: AGRÁRNÍ KOMORA ČR
vygenerováno v 23:00:50 dne 05. 12. 2019